

Trouw-verslaggevers proeven de sfeer in zes EU-lidstaten aan de vooravond van de Europese verkiezingen. Vandaag deel 5: Zweden. 'Echt enthousiast zijn de Zweden niet over de EU.' Schrijversduo Roslund en Hellström over de kloof in hun 'voorbeeldige' samenleving.

TEKST **Nicole Lucas**

Börge Hellström (rechts) en Anders Roslund

Van rolmodel naar land in verwarring

Het centrum van Stockholm ligt op een steenworp afstand, maar als er iets is wat het eilandje Reimersholme kenmerkt, is het rust. In de zomer hoor je hier alleen kwakende eenden, het geluid van zwemmende kinderen en gezoef van roeispanen die door het water worden gehaald, zegt Anders Roslund. Ooit was dit een arbeidersbuurt, maar de appartementen hier zijn voor hen niet meer betaalbaar.

Het grote gebouw aan de overkant van het water was tot 1975 een gevangenis, waar zware criminelen waren ondergebracht. Die zijn naar elders verhuisd, het pand biedt nu onderdak aan een hotel. Roslund kan het niet laten. Licht cynisch: "Dat past natuurlijk ook beter bij het karakter van de buurt."

Samen met Börge Hellström (1957) heeft Roslund (1961) hier een bescheiden kantoor. De een was ooit crimineel, de ander eerder journalist, en nu zijn ze schrijvers van veelgeprezen misdaadromans, die de zware thema's niet schuwen: mensenhandel, prostitutie, straatkinderen, het gebruik van infiltranten door de politie.

'Twee soldaten' is de titel van hun laatste, in 2011 verschenen, boek. Het is een vuistdikke pil over twee achttienjarige jongens die als bendeleiders het straatbeeld bepalen in Råby, een fictieve, troosteloze buitenwijk van Stockholm. Regelmatig gaan er in de wijk auto's en andere zaken in vlammen op. Politie en sociaal werkers doen hun best, maar kunnen niet verhinderen dat jonge kinderen van 10, 12 jaar verleid worden tot een leven in de criminaliteit. 'Maar', aldus het cryptische nawoord van het boek, 'houd voor ogen dat dit ondanks alles een verhaal is, een roman, dat dit niet – helemaal niet – bestaat in Zweden'.

Komt mei 2013. Bijna een week is Husby, een buitenwijk in het noorden van Stockholm, groot in het nieuws. Als een oudere man door de politie wordt gedood, leidt dat tot grote woede onder jongeren in de wijk. Als dan ook nog blijkt dat de politie heeft gelogen over wat er precies is gebeurd, gaan ze de straat op. Dagenlang gaan er auto's in de fik, wordt er gevochten met de politie.

De beelden gaan de hele wereld over. Dit in het keurige Zweden? Roslund: "Toen Börge en ik in 2008 aan ons boek begonnen, kozen we niet voor niets dit thema. We hebben dit, op kleine schaal, in Zweden eerder zien gebeu-

'Als je Mohammed heet kom je heel moeilijk aan een baan. En wij maar denken dat iedereen hier gelijk behandeld wordt.'

ren. Het is natuurlijk afschuwelijk wat er in Husby plaatsvond, maar ineens was wel iedereen wakker. Omdat het nu naast de deur is. Het toonde ons gelijk. We brengen sindsdien veel tijd door met politici. We zijn weliswaar geen experts, maar doen wel mee aan de discussie."

Duidelijke kloof

Husby was een wake-up call, zegt Roslund, de meest spraakzame van het schrijversduo. "We dachten dat we een voorbeeldige samenleving hadden, dat we een rolmodel waren voor de rest van de wereld. Nu zijn we een land in verwarring." Migranten, laagopgeleiden en jongeren, zeker jongens, staan er, net als elders in Europa, in Zweden slecht voor. De reischoppers waren het bijna allemaal.

In Stockholm is de kloof heel duidelijk. Er is het vrijwel witte centrum, inclusief een wijk als Reimersholme. En er zijn de gekleurde buitenwijken met flats, merendeels gebouwd in de jaren zestig en zeventig toen de overheid met het Miljoen Huizen Program snel een eind wilde maken aan het woningtekort.

In sommige wijken is tachtig procent eerste of tweede generatie migrant, de werkloosheid is er enorm. Veel jongeren gaan van school zonder basiskwalificatie, zegt Roslund.

Hij verwijt vooral de politiek nalatigheid. "Het probleem dateert niet van vandaag of gisteren. Maar te lang hebben we gedacht; dat gebeurt hier niet, dat is iets van het buitenland, in zo'n wereld leven wij niet. We hebben het genegeerd en het slaat nu keihard in ons gezicht."

Hellström pleit ook de doorsnee Zweed niet vrij. "Als je Mohammed of Ahmed heet, kom je heel moeilijk aan een baan. Je kunt dan amper de concurrentie aan met iemand met een

Zweeds klinkende naam. En wij maar denken dat iedereen hier gelijk behandeld wordt."

Hij wijst op de grote risico's: "In 2010 is er een overheidsrapport verschenen waarin staat dat vijfduizend jongeren onder de 21 jaar het risico lopen gerekruteerd te worden voor criminele netwerken. Dat zijn er net zoveel als het totaal aantal mensen dat nu in de gevangenis zit. We moeten heel snel iets doen om veel erger te voorkomen. Het wordt een ramp als we het niet eens worden hoe we dit moeten aanpakken."

Het dringt temeer, aldus de schrijvers, vanwege de politieke terugslag die dreigt door de problemen rond immigranten. Roslund herinnert zich de enorme schok van de parlementsverkiezingen van 2010. De nationalistisch-populistische, en volgens sommigen xenofobe, Zweden-Democraten haalden bijna zes procent van de stemmen en daarmee 20 van de 349 zetels in het parlement. Hun belangrijkste programmapunt; een eind maken aan de ruimhartigheid waarmee Zweden sinds de jaren vijftig van de vorige eeuw migranten heeft binnengelaten, niet alleen gastarbeiders, maar vooral ook vluchtelingen.

In een artikel in *The Guardian* stelde Roslund destijds dat Zweden met die verkiezingsuitslag voorgoed was veranderd. En sprak hij zijn grote zorg uit dat xenofobe stromingen in de samenleving sterker zouden worden, als er niet snel aan integratie zou worden gewerkt. Vier jaar later kijkt hij met angst uit naar de volgende verkiezingen.

De volgende verkiezingen? Even is er sprake van een misverstand. Hij blijkt het niet te hebben over de meest nabije, die van mei voor het Europees Parlement. Nee, zegt hij, als het hier over verkiezingen gaat, dan bedoelen we die

'Voor de gewone Zweed is Brussel gewoon te ver weg. Het is een plek waar twintig mensen een mooi salaris verdienen.'

van september, als gestemd wordt voor het nationaal parlement, en regionaal en lokaal bestuur.

Zweden mag dan lid zijn van de EU, echt verbonden voelen ze zich niet. "In 1994 hebben we hier een referendum gehad over toetreding. Voorafgaand was er een sterke anti-stemming, maar uiteindelijk zei 52 procent ja. Veel mensen zijn op het laatste moment toch gezwicht. Onder druk van de twee grote partijen, de conservatieven en de sociaal-democraten, die het verdoemenis predikten als we geen lid zouden worden. Maar enthousiast zijn we nooit geworden, eerder minder. Voor de gewone Zweed is Brussel gewoon te ver weg, het is een plek waar twintig mensen een mooi salaris verdienen, maar waar we verder niets van horen. Dat gevoel wordt eigenlijk alleen maar sterker."

Toch hoopt hij dat de voorspelde verdere groei van de Zweden-Democraten nu aanleiding is voor meer dan de gepelde 45 procent van de kiezers om naar de stembus te gaan. De twee grote partijen, de regerende conservatieven en de oppositionele sociaal-democraten, kunnen het zich zo kort voor de nationale verkiezingen niet veroorloven een slechte beurt te maken, denkt hij.

Deur wijd open

Ondertussen heeft de opmars van de Zweden-Democraten nog niet tot een noemenswaardige aanpassing van het immigratiebeleid geleid. In 2012 gaf het land maar liefst 110.000 verblijfsvergunningen af. En anders dan Nederland, dat hooguit 500 vluchtelingen uit Syrië wil verwelkomen, heeft Zweden de deur voor mensen uit die regio juist wijd opengezet.

Roslund schetst zijn dilemma: "Ik ben eigenlijk wel trots op het systeem dat we hebben, we zijn nog steeds een heel open samenleving. Het idee is goed, ons hart zit op de goede plek, maar we denken niet goed na over de consequenties. We zijn erg beducht voor ons imago. Maar misschien moeten we eerst de problemen die we hebben op een goede, grondige manier oplossen. Anders geven we Zweden-Democraten alleen maar meer argumenten in handen, voeden we de zwarte krachten."

Maar hoe dat concreet zou moeten, ja, dat is heel lastig. Hellström zegt het zo: "Wij kunnen het ons veroorloven mensen uit andere culturen, uit andere landen te laten komen, dat is geen probleem. Maar wat doen we dan daarna? Het is moeilijk, ik voel me erg bedroefd als we over dit onderwerp praten."